

ЗМІШАНЕ НАВЧАННЯ

Кривонос Мирослава Петрівна

асистент

Кафедра комп'ютерних наук та інформаційних технологій
Житомирський державний університет імені Івана Франка

Організація якісного освітнього процесу в Україні за останні п'ять років зустрілася з багатьма несподіваними викликами. Адже спочатку пандемія коронавірусу, а потім і повномасштабна війна, нажаль, внесли свої корективи в процес навчання. І якщо під час пандемії головним завданням було обмеження фізичних контактів між усіма учасниками освітнього процесу задля нерозповсюдження вірусу, то вже під час війни на перший план виступає організація безпечного, але якісного навчання. Такі реалії змусили освітян шукати нові форми та формати організації навчання.

Виходом із ситуації в період карантину стало, безперечно, онлайн-навчання. Це була вимушена форма переходу від традиційного навчання, принципово інший підхід до взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу всіх рівнів здобуття освіти, зовсім інша незвична всім структура організації освітнього процесу. Зазначимо, що виклики були прийняті і рішення знайдені.

Адже попри відсутність міжособистісного спілкування, що є основою традиційного навчання, наші педагоги швидко навчилися використовувати інші форми комунікації. Зокрема, це і спілкування в режимі онлайн, і робота в групах, створених в соціальних мережах, і використання звичайної чи, частіше, електронної пошти, і телефонного зв'язку, форумів, чатів, блогів тощо.

Нажаль в умовах війни організація освітнього процесу зазнала ще більших змін. Адже першочерговим завданням стала організація безпечного і в той же час якісного навчання з бажаною офлайн-взаємодією між учасниками освітнього процесу з метою отримання кращих результатів навчання. Ось тут і стало на перший план так зване «змішане» навчання.

Термін «змішане навчання» (в англomовній літературі – *blended* або *hybrid learning*) має різні визначення. Загалом, це поєднання навчання у школі (*onsite* «на місці» або *offline*) із дистанційною формою (у тому числі *online*) у різних пропорціях. Якщо говорити про місце змішаного навчання серед навчання офлайн і онлайн, то воно знаходиться десь між ними.

Можна сказати, що змішане навчання поєднує в собі найкраще від традиційного (міжособистісна взаємодія між усіма учасниками освітнього процесу, контроль засвоєння знань) та онлайн-навчання (активне використання електронних технологій, розподіл і керування своїм часом).

Зазначимо, що змішане навчання особливе тим, що надає можливість особистої комунікації між учасниками освітнього процесу з активним використанням сучасних цифрових технологій. Проте воно вносить певні

нововведення і корективи в організацію освітнього процесу та змінює ролі педагогів і здобувачів освіти в процесі навчання.

Виокремимо найхарактерніші, на нашу думку, особливості змішаного навчання:

– Використання методу «перевернутого класу».

Це підхід, коли здобувачі освіти наперед самостійно готуються до заняття, шукаючи необхідну інформацію в підручниках чи мережі Інтернет, а на занятті педагог модерує процес засвоєння цих знань і вмінь на практиці.

Наприклад, здобувачі освіти можуть опрацьовувати теоретичну частину вдома, переглядаючи відео та вивчаючи супровідні матеріали. Після цього на занятті виконують практичні вправи або працюють у групах над проектом. За такої моделі педагоги стають модераторами освітнього процесу.

– Навчальний процес не обмежується тривалістю навчального заняття.

Здобувач освіти ніби «керує» своїм часом, самостійно визначаючи час взаємодії з іншими учасниками освітнього процесу. При цьому саме «вільний» час стає найбільш важливим і продуктивним.

– Постійний і надійний доступ до цифрових технологій усіх учасників освітнього процесу;

Дійсно, ефективність змішаного навчання залежить від можливості мати стабільний доступ до Інтернету. Окрім того, немаловажним фактором є вміння педагогів і здобувачів освіти користуватися різними онлайн-інструментами та платформами, які повинні обов'язково відповідати віковій категорії здобувачів освіти та бути доступними для здобувачів з особливими освітніми потребами.

– Новий підхід до розкладу занять.

Використання змішаного навчання передбачає гнучкий підхід до розкладу занять. Адже тут передбачається, що якийсь період часу здобувачі працюють в очному режимі, а якийсь період – в режимі онлайн. Окрім того, в період підведення підсумків (контрольні роботи, заліки, екзамени) може виникнути необхідність в наданні консультацій, що теж має бути враховано.

Розклад має бути розміщений і в певному місці в приміщенні навчального закладу і на доступному для всіх онлайн-ресурсі.

– Більша самостійність у прийнятті рішень для педагогів.

Педагоги при використанні змішаного навчання, окрім високого рівня персональної відповідальності за результати навчання, повинні мати можливість самостійно визначати поточні види роботи та навчальні інструменти, які вони будуть використовувати в освітньому процесі.

– Зрозуміла і прозора система оцінювання здобутків здобувачів освіти.

Процес і інструменти оцінювання повинні давати усім здобувачам освіти рівні можливості показати свої здобутки і розуміти власний прогрес у навчанні. Також використання в освітньому процесі самооцінювання або оцінювання інших значно підвищує мотивацію та розвиває відчуття відповідальності.

– Пріоритетність живого спілкування.

Пріоритетним в змішаному навчанні є все ж міжособистісне спілкування. Проте особливу увагу слід звертати на психологічний стан усіх учасників

освітнього процесу: обговорення емоційного стану, рівня тривожності, а також інструментів подолання стресу повинно стати усталеною практикою.

Таким чином, використання змішаного навчання в освітній діяльності ставить перед педагогами певні виклики. Педагоги повинні бути готові до серйозних змін та нововведень. Зокрема:

- зміна структури навчального курсу, де будуть поєднуватися відео-лекції та онлайн-курси із практичними заняттями в очному форматі, які органічно доповнюють самостійне навчання. Таким чином, педагог має досконало продумати, організувати, забезпечити необхідними матеріалами всі структурні елементи освітнього процесу;

- побудова навчального заняття таким чином, щоб теорію здобувачі опановували здебільшого самостійно, а на практичних заняттях в очному режимі застосовували свої знання на практиці або проєктній діяльності.

- забезпечення здобувачів освіти необхідним теоретичним матеріалом (звичайні та електронні підручники, відеолекції, інтерактивні навчальні програми, тренажери тощо), який буде доступним для кожного і по можливості поділений на різні рівні складності;

- готовність надання консультацій практично в будь-який час;

- вміння створювати і працювати з окремим робочими групами, які співпрацюватимуть між собою;

- об'єктивний аналіз проведених занять;

- розвиток у здобувачів освіти насамперед практичних навичок та вміння працювати в команді.

Таким чином, використання змішаного навчання вимагає від педагогів чіткого аналізу організації своєї діяльності, та розуміння того, які частини курсу можуть бути перенесені в область дистанційного навчання, а які обов'язково мають бути проведені в очному форматі. Навіть більше – які частини лише виграють від цього.

Проте варто розуміти, що змішане навчання – це не про технології, а про готовність педагога працювати нетрадиційно, з врахуванням потреб і бажань кожного здобувача освіти (індивідуальний темп навчання, складність і обсяг навчального матеріалу, формат взаємодії, тощо).

Зазначимо, що змішане навчання має певні моделі. Основними моделями є:

- ротаційна модель (здобувачі освіти знаходяться в початковому закладі по черзі, для них онлайн і офлайн навчання відбувається по чергово, міняючи одне одного. Педагоги при цьому самостійно вирішують, який матеріал віднести на самостійне вивчення, щоб потім перевірити його під час зустрічей);

- гнучка модель (вона здебільшого використовується в тих закладах освіти, де переважає дистанційна освіта. При такому навчанні педагоги виступають скоріше інструкторами, надають консультації в довільному форматі, координують діяльність здобувачів);

- особистісно орієнтована модель (здобувачі освіти навчаються здебільшого з використанням зовнішніх онлайн ресурсів за індивідуальними графіками);

– модель збагаченого віртуального середовища (вже з назви зрозуміло, що під час такого навчання переважатимуть різноманітні онлайн програми і навчання дистанційно. Проте для підведення підсумків, захисту проєктів обов'язкові зустрічі офлайн).

Виділимо основні переваги змішаного навчання:

– врахування індивідуальної траєкторії, темпу та можливостей для кожного здобувача освіти (кожний працює у власному темпі, не переживаючи, що відстав від інших, а в разі пропущеного або незрозумілого матеріалу є можливість спокійно надолужити втрачене);

– зміна ставлення до отриманих знань (вони мають першочергово бути застосовані на практиці, а не лишатися сухою теорією);

– орієнтація на самостійне навчання (активне використання цифрових технологій підсилює цифрові навички здобувачів освіти та спонукає бути їх більш самостійними, опрацьовуючи значну частину матеріалу в зручному для себе місці, темпі та форматі);

– гнучкий графік;

– можливість міжособистісної взаємодії у зручному для кожного форматі;

– можливість регулювання тривалості занять онлайн чи офлайн;

– можливість впровадження проєктного та дослідницького методів навчання, тестових технологій, навчання у малих групах, ділових ігор, тренінгів, форумів тощо;

– зменшення чи гнучкість витрат (оптимізація витрат на використання приміщення чи розробку додаткових матеріалів, вирішення проблеми з наданням паперових носіїв інформації).

Отож не варто намагатися досягти навчальних цілей виключно старими методами. Потрібно рухатися вперед, не боятися використовувати у своїй освітній діяльності щось нове і робити це із задоволенням. Адже, те, що ми робимо із задоволенням – робимо це якісно.

Список використаних джерел

1. Дистанційне та змішане навчання в школі. Путівник / упор. Воротникова І.П. Київ: Київ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2020. 48 с.
2. Доценко С. О., Ворожбіт-Горбатюк В. В., Собченко Т. М. Онлайн-безпека учасників освітнього процесу в умовах дистанційного і змішаного навчання : навч.-метод. посіб. Харків : Вид-во «Ранок», 2021. 192 с.
3. Кривонос О., Коротун О. Змішане навчання як основа формування ІКТ-компетентності вчителя. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/19412/1/Kryvonos.pdf>. (дата звернення: 27.11.2024).
4. Ткачук Г. Аналіз та особливості впровадження моделей змішаного навчання в освітній процес закладу вищої освіти. Наукові записки. Серія педагогіка, 2018. № 3. С. 28–36. DOI 10: 25128 / 2415-3605.18.3.4.
5. Фандеєва А. Змішане навчання як технологія змін і трансформацій. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=4544. (дата звернення: 27.11.2024).